Αρχές Κώδικα Ευζωίας Ιπποειδών

Δρ. Νίκος Διακάκης DVM, MSc, PhD, MRCVS
Αναπλ. Καθηγητής Χειρουργικής Ιπποειδών Α.Π.Θ.

Η πρώτη επαφή του ανθρώπου με τα διάφορα ιπποειδή (άλογο, μουλάρι, γαϊδούρι) χάνεται στο βάθος των αιώνων. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα, είναι αναρίθμητες οι αναφορές από την αρχαιότητα έως και σήμερα.

Παρόλα αυτά, δεν είναι λίγες οι φορές που συνηθέστερα λόγω άγνοιας ή σπανιότερα αμέλειας, τα ιπποειδή βασανίζονται από την επαφή με τους ανθρώπους. Έτσι, κρίνεται απαραίτητη η θεσμοθέτηση κανόνων διατήρησης ενός ιπποειδούς οι οποίοι θα εξασφαλίζουν την ευζωία του.

Γενικά, θα μπορούσε κανείς να συνοψίσει το σύνολο των προτάσεων σε πέντε βασικές αρχές:

1) Απρόσκοπτη πρόσβαση σε καθαρό νερό και τροφή καλής ποιότητας, ώστε να εξασφαλίζεται η καλή θρεπτική κατάσταση.

2) Παροχή στεγάστρου ή στάβλου, που να εξασφαλίζει προστασία από καιρικές συνθήκες.

3) Πρόληψη εμφάνισης στερεοτυπικών διαταραχών της συμπεριφοράς, πρόληψη και θεραπεία παρασιτικών και άλλων νοσημάτων.

4) Δυνατότητα καθημερινής άσκησης και έκφρασης φυσιολογικών μοτίβων συμπεριφοράς.

5) Παρουσία και άλλου ζώου (κατά προτίμηση δεύτερου ιπποειδούς) στο χώρο.

Απόφαση για αγορά ενός ιπποειδούς

Η αγορά και διατήρηση ενός ιπποειδούς θα πρέπει να γίνεται μετά από ώριμη σκέψη και πλήρη αντίληψη των υποχρεώσεων που κανείς αναλαμβάνει. Η κατοχή ενός ιπποειδούς σημαίνει ότι ο ιδιοκτήτης θα πρέπει να αφιερώνει πολύ χρόνο και συχνά πολύ χρήμα. Δυστυχώς, συχνά οι επίδοξοι ιδιοκτήτες αναγνωρίζουν μόνο το κόστος αγοράς ενός ιπποειδούς. Τις περισσότερες φορές, όμως, τα μεγαλύτερα έξοδα είναι αυτά που ακολουθούν και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- Εξέταση από κτηνίατρο, τόσο πριν την αγορά όσο και τουλάχιστον μια φορά το χρόνο. Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι, ειδικά για τα άλογα, συχνά θα εμφανίζονται απρόβλεπτα κτηνιατρικά έξοδα, λόγω της ευαισθησίας του

συγκεκριμένου ζωικού είδους.

- Μηνιαία έξοδα σταβλισμού (σε περίπτωση που δεν υπάρχει ιδιόκτητος χώρος) ή έξοδα κατασκευής και διατήρησης ενός στάβλου. Στην τελευταία περίπτωση θα πρέπει κανείς να συμπεριλάβει τα έξοδα αγοράς και αποθήκευσης χόρτου, καρπού, στρωμνής πρόβλεψη του χώρου συσσώρευσης των αποβλήτων και έξοδα απομάκρυνσης αυτών σε τακτά χρονικά διαστήματα.
- Έξοδα πετάλωσης ή τουλάχιστον εξονυχισμού κάθε 6 εβδομάδες.
- Τακτικά έξοδα αποπαρασιτισμού, εμβολιασμού και οδοντοθρυψίας.
- Έξοδα αγοράς βασικού εξοπλισμού, όπως φορβιάς, σέλας, ηνίων κτλ.

Το σημαντικό όμως το οποίο θα πρέπει να γνωρίζει ένας ιδιοκτήτης, πέρα από το κόστος, είναι ότι θα πρέπει να αφιερώνει καθημερινά αρκετό χρόνο για το ζώο του. Τα ιπποειδή είναι ζώα αγέλης και έχουν ανάγκη την επαφή με άλλα ιπποειδή ή τον άνθρωπο. Στις περιπτώσεις όπου αυτό δε συμβαίνει, τα ζώα αυτά εμφανίζουν διαταραχές της συμπεριφοράς (στερεοτυπικές συμπεριφορές) ή γίνονται δύστροπα και επιθετικά. Επίσης, σημαντικό ρόλο παίζει και η προηγούμενη εκπαίδευση ενός επίδοξου ιδιοκτήτη. Τα ιπποειδή, λόγω αφενός του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους και αφετέρου του μεγάλου μεγέθους τους, μπορεί να γίνουν επιθετικά και επικίνδυνα όταν ο ιδιοκτήτης δεν μπορεί να αντιληφθεί τη «γλώσσα» τους ή ακόμα περισσότερο όταν ο ίδιος φέρεται επιθετικά. Τις περισσότερες φορές, η επιθετικότητα ενός ιπποειδούς ξεκινά από την κακή διαχείριση του ιδιοκτήτη. Έτσι, στα γενικά έξοδα θα πρέπει να προστεθεί και η δαπάνη λήψης μαθημάτων σε έναν ιππικό όμιλο.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί ότι η αγορά ενός ιπποειδούς θα πρέπει να γίνει μετά από ορθολογική αξιολόγηση των αναγκών του ιδιοκτήτη, της προσδοκώμενης χρήσης αλλά και της φυσικής διαμόρφωσης του χώρου στο οποίο αυτό θα χρησιμοποιείται.

Η αγορά ενός αλόγου είναι δέσμευση ζωής, αν αναλογιστεί κανείς ότι τα ιπποειδή έχουν μέσο όρο ζωής που ξεπερνά τα 25 έτη. Εννοείται ότι η εγκατάλειψη ενός ιπποειδούς είναι μια απαράδεκτη και νομικά κολάσιμη πράξη.

Σταβλισμός

Είναι ευθύνη του ιδιοκτήτη να παράσχει στο ζώο του έναν κατάλληλα διαμορφωμένο στάβλο, ώστε να μπορεί να προστατεύεται από τη βροχή, τον αέρα

αλλά και τις υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού στη χώρα μας. Η μορφή του εκάστοτε χώρου σταβλισμού ποικίλλει από ένα επαρκές στέγαστρο έως τον χτιστό, θερμομονωμένο στάβλο. Η επιλογή του κατάλληλου κάθε φορά στάβλου εξαρτάται από το είδος του ζώου που θα σταβλιστεί και τις ιδιαίτερες περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε περιοχή. Αυτονόητο είναι ότι δεν θα πρέπει να υπάρχουν στο χώρο του αλόγου υλικά, όπως γεωργικά μηχανήματα, τα οποία θα μπορούσαν να τραυματίσουν το ιπποειδές. Στην ίδια λογική, στο περιβάλλον του ζώου δεν θα πρέπει να υπάρχουν καρφιά ή άλλα αντικείμενα με αιχμηρές απολήξεις.

Η έλλειψη κατάλληλου στάβλου οδηγεί στη θερμική (ψυχρή ή θερμή) καταπόνηση, απώλεια βάρους και φυσικά προδιαθέτει σε εκδήλωση νόσου. Ειδικά για τα άλογα, συχνά απαιτείται και η χρήση κουβέρτας το χειμώνα. Αντίθετα, τα γαϊδούρια είναι ανθεκτικά στις χαμηλές θερμοκρασίες αλλά ευαίσθητα στη βροχή. Εξυπακούεται ότι τα νεαρά ή τα υπερήλικα ζώα είναι περισσότερο ευαίσθητα και θα πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα κατά περίπτωση μέτρα.

Το μέγεθος του στάβλου ποικίλει ανάλογα με το μέγεθος του αλόγου. Το ελάχιστο εμβαδόν, έστω και για ένα μικρόσωμο ιπποειδές δεν μπορεί να είναι μικρότερο από $9m^2$. Ένα άλογο μεσαίου αναστήματος βάρους περίπου 500 χλγ. χρειάζεται τουλάχιστον $12m^2$ ενώ το ελάχιστο εμβαδόν για μια θηλάζουσα φοράδα είναι $20m^2$.

Το έδαφος του στάβλου θα πρέπει να καλύπτεται από κατάλληλη στρωμνή, ώστε να υπάρχει ζέστη, προστασία των άκρων από τραυματισμούς αλλά κυρίως να επιτρέπεται στο ιπποειδές να ξαπλώνει χωρίς πιθανότητα πρόκλησης ελκών στο σώμα. Διάφορα υλικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως στρωμνή, όπως το ροκανίδι/πριονίδι, το άχυρο, το χαρτί κ.ά.

Ιδιαίτερη σημασία έχει ο σωστός εξαερισμός του στάβλου ώστε να μην υπάρχει οσμή αμμωνίας αλλά και να ελέγχονται τα επίπεδα υγρασίας και θερμοκρασίας σε φυσιολογικά επίπεδα. Πρακτικά αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη τουλάχιστον μιας μισής πόρτας και ενός παράθυρου ή δύο παραθύρων, ώστε να δημιουργείται ένα ρεύμα αέρα. Τα ανοίγματα αυτά θα πρέπει να είναι τοποθετημένα κατά τέτοιο τρόπο ώστε το ρεύμα αέρα να μην ενοχλεί το ιπποειδές. Το πλάτος της πόρτας θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 1,2m και το ύψος ανάλογο του ύψους του ιπποειδούς που φιλοξενεί, ώστε αυτό να μπορεί εύκολα να βγάζει το κεφάλι του από αυτήν.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα ώστε ο στάβλος να φωτίζεται επαρκώς,

τόσο κατά τη διάρκεια της ημέρας με το φυσικό φως, όσο και κατά τη διάρκεια της νύχτας με τεχνητό φως τοποθετημένο σε τέτοιο σημείο ώστε να μην μπορεί να το φτάσει το ζώο. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει ασφάλεια μόνωσης ώστε να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα πυρκαγιάς.

Μέσα στο στάβλο θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη ώστε το ιπποειδές να έχει ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση σε άφθονο καθαρό νερό, κατά προτίμηση τρεχούμενο (αυτόματη ποτίστρα). Σημειώνεται ότι οι ημερήσιες ανάγκες σε νερό κυμαίνονται από 20 έως 70 λίτρα.

Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει ταΐστρα για τη χορήγηση του καρπού και, ιδανικά, και ειδικά διαμορφωμένος χώρος για τη χορήγηση χόρτου. Ένα ιπποειδές θα πρέπει να ταΐζεται τουλάχιστον 2-3 φορές την ημέρα. Η ποσότητα και η σύνθεση της χορηγούμενης τροφής καθορίζεται κατά περίπτωση μετά από συζήτηση με τον κτηνίατρο που παρακολουθεί το ζώο. Σε κάθε περίπτωση η τροφή θα πρέπει να είναι επαρκής ώστε το ζώο να είναι σε καλή θρεπτική κατάσταση.

Ταυτοποίηση

Όλα τα ιπποειδή θα πρέπει να φέρουν μικροκάψα ταυτοποίησης (microchip) τοποθετημένο από κτηνίατρο στην αριστερή επιφάνεια του τραχήλου.

Χειραγώγηση -Εκπαίδευση

Όλα τα ιπποειδή θα πρέπει να προσεγγίζονται με ηρεμία και υπομονή. Η συγκράτηση και καθοδήγηση ενός αλόγου θα πρέπει να γίνεται μετά την τοποθέτηση ενός περιλαίμιου ή καλύτερα φορβιάς ή ηνίων. Αυτά θα πρέπει να ταιριάζουν στον μέγεθος της κεφαλής του αλόγου και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να τραυματίζουν το δέρμα του ή βαθύτερες στιβάδες. Γενικότερα, όλη η ιπποσκευή θα πρέπει να επιλέγεται με γνώμονα την αποφυγή πόνου,stress ή πρόκλησης ατυχήματος στο ιπποειδές.

Η εκπαίδευση ενός ιπποειδούς θα πρέπει να γίνεται από κατάλληλους ανθρώπους, με εμπειρία στο αντικείμενο. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η υπομονή και η ηρεμία. Η χρήση άσκοπης βίας είναι πάντα καταδικαστέα.

Λειμώνες

Ιδανικά, όλα τα άλογα θα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους 1-1,5 στρέμμα (0,5-1 στρέμμα για τα γαϊδούρια) ώστε να μπορούν να βόσκουν, να κινούνται και να

εκδηλώνουν τη φυσιολογική τους συμπεριφορά. Αν και αυτό δεν είναι πάντα εφικτό, ο ιδιοκτήτης ενός ιπποειδούς θα πρέπει να αναγνωρίζει την ανάγκη του ζώου του για καθημερινή κίνηση έξω από το στάβλο, διάρκειας τουλάχιστον 1 ώρας και κατά προτίμηση με άλλα άλογα. Τα ιπποειδή είναι ζώα αγέλης και θα πρέπει να υπάρχει στο χώρο τουλάχιστον ένα ακόμα ιπποειδές ώστε να κοινωνικοποιούνται και να εκδηλώνουν τα φυσιολογικά μοτίβα της συμπεριφοράς τους.

Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει στον τρόπο συγκράτησης ενός ιπποειδούς σε έναν τέτοιο χώρο, έξω από το στάβλο. Απαγορεύεται η χρήση οποιασδήποτε μορφής παστουρώματος ή άλλων μέσων τα οποία μπορούν να προκαλέσουν τραυματισμό ή άγχος στο ζώο. Τα ιπποειδή θα πρέπει να μπορούν να κινούνται ελεύθερα μέσα στο λειμώνα. Στο χώρο αυτό θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον κάποιο στέγαστρο, ώστε να μπορεί να προστατευτεί το ζώο από τα καιρικά φαινόμενα (π.χ. βροχή, ήλιος), πρόσβαση σε άφθονο, καθαρό νερό και χώρος παράθεσης τροφής. Η συγκράτηση του ιπποειδούς μέσα στον περιφραγμένο χώρο θα πρέπει να γίνεται είτε με προσωρινό, ηλεκτρικό φράκτη είτε με μόνιμο, ξύλινο φράκτη είτε με κάποιο ανάλογο υλικό. Απαγορεύεται η χρήση σύρματος και ιδίως αγκαθωτού σύρματος. Θα πρέπει να τονιστεί εδώ ότι ο ιδιοκτήτης ενός ιπποειδούς είναι υποχρεωμένος να διασφαλίσει τον περιορισμό ενός τέτοιου μεγάλου ζώου στο συγκεκριμένο χώρο. Στην περίπτωση που το ιπποειδές ελευθερωθεί, οι όποιες ζημιές προκληθούν επιβαρύνουν τον ιδιοκτήτη του ζώου.

Στις ελληνικές συνθήκες, αποτελεί συνηθισμένη πρακτική η διατήρηση ενός ιπποειδούς σε ανοικτό χώρο μέσω ενός σχοινιού που καθηλώνεται από τη μια μεριά σε σταθερό σημείο στο έδαφος και από την άλλη σε φορβιά ή σε περιλαίμιο ή στο πόδι του ζώου («παλούκωμα»). Η συγκράτηση ενός ιπποειδούς από το πόδι είναι επικίνδυνη και απαγορεύεται. Το παλούκωμα κρίνεται ως επαρκής μέθοδος συγκράτησης εφόσον α) το ιπποειδές προοδευτικά εκπαιδευτεί σε αυτό, β) το σχοινί προσδένεται σωστά ώστε να ελαχιστοποιηθεί η δυνατότητα τραυματισμού και γ) αποτελεί βραχυπρόθεσμη λύση. Θα πρέπει να τονιστεί εδώ ότι βελτιωμένοι ίπποι, όπως αυτοί της Αγγλικής Καθαρόαιμης φυλής, συχνά τραυματίζονται όταν συγκρατούνται με τον τρόπο αυτό και κατά συνέπεια η μέθοδος αυτή δεν ενδείκνυται για τέτοια άλογα. Και στην περίπτωση του παλουκώματος, το ιπποειδές θα πρέπει να μπορεί να φτάνει σε στέγαστρο, νερό και φαγητό.

Διασφάλιση επιπέδου υγείας

Εξυπακούεται ότι ο ιδιοκτήτης ενός ιπποειδούς θα πρέπει να εφαρμόζει ένα σωστό εμβολιακό και αντιπαρασιτικό πρόγραμμα, όπως αυτό θα του υποδεικνύεται κάθε φορά από τον κτηνίατρό του. Επίσης, θα πρέπει εγκαίρως να αναγνωρίζει τις ενδείξεις της οποιασδήποτε νόσου, ώστε να ειδοποιεί τον κτηνίατρο, και φυσικά να εφαρμόζει κατά γράμμα τις εντολές του. Σημεία που θα πρέπει να αναγνωριστούν από τον ιδιοκτήτη περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την ανορεξία, την παρατεταμένη κατάκλιση ή την απροθυμία ανέγερσης, τη διάρροια, τη χωλότητα ή την απροθυμία μετακίνησης, την αιμορραγία και την παρουσία τραυμάτων και τη δύσπνοια.

Σχετικά με τις οπλές, είναι ευθύνη του ιδιοκτήτη ο τακτικός (κάθε 6 εβδομάδες) εξονυχισμός του όποιου ιπποειδούς.

Σχετικά με τη διατροφή υπάρχουν διάφορες κλείδες κατηγοριοποίησης του σωματικού βάρους και της θρεπτικής κατάστασης ενός ιπποειδούς (body condition score). Είναι ευθύνη του ιδιοκτήτη να φροντίζει ώστε το άλογό του να είναι σε καλό επίπεδο υγείας και να διατρέφεται ικανοποιητικά ώστε να μην παρατηρούνται σημεία καχεξίας (body condition score κατά Henneke μικρότερα του 3, όταν το 1 είναι το ιδιαίτερα καχεκτικό και 9 το ιδιαίτερα παχύσαρκο).

Θα πρέπει εδώ να αναφερθεί ότι για να διατηρήσει ένα ιπποειδές το σωματικό του βάρος, σημαντικό ρόλο παίζει και η κατάσταση των δοντιών. Τα ιπποειδή ανήκουν στα υψηλόδοντα ζώα, γεγονός που σημαίνει ότι για να μπορούν να μασήσουν σωστά την τροφή τους θα πρέπει να γίνεται οδοντοθρυψία (καταστροφή των οδοντικών ακίδων) 1-2 φορές το χρόνο.

Εργασία

Με την εξαίρεση των αλόγων ιπποδρόμου, η εκπαίδευση – εργασία των ιπποειδών απαγορεύεται σε ηλικία μικρότερη των 3 ετών. Χρήση του ιπποειδούς σε νεαρότερη ηλικία, όταν δηλαδή ο σκελετός ακόμα αναπτύσσεται με έντονο ρυθμό, οδηγεί σε σοβαρές, μη αντιστρεπτές, μυοσκελετικές παθήσεις. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι η ωρίμανση του σκελετού ενός ιπποειδούς ολοκληρώνεται μετά την ηλικία των 5 ετών.